«Ανάπλαση ταυτότητας» με ιατρική βοήθεια! (Carl Elliot, Συγγραφέας)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 17 Ιανουαρίου, 2006

"*...Και καθώς οι άνθρωποι προχωρούν σε δραματικές αλλαγές, μεταβάλλοντας την προσωπικότητά τους με ψυχενεργά φάρμακα και το σώμα τους με το χειρουργικό νυστέρι, περιγράφουν τη μεταμόρφωσή τους ως μια διαδικασία μετατροπής σε αυτό που πραγματικά είναι.*"

Οι τεχνικές βελτίωσης αντανακλούν μιαν ανησυχητική κοινωνική εμμονή, που βλέπει τον κόσμο σαν κάτι που πρέπει να χειραγωγούμε.

«Γίνε αυτός που είσαι», έγραψε ο Φρειδερίκος Νίτσε. Εναν αιώνα αργότερα, εκατομμύρια άνθρωποι παίρνουν τη συμβουλή του Γερμανού φιλοσόφου κατά γράμμα. Αντί να στραφούν στη φιλοσοφία, ωστόσο, χρησιμοποιούν φάρμακα και χειρουργική. «Αισθάνομαι πάλι ο εαυτός μου με το Seroxat», λέει η γυναίκα στη διαφήμιση του αντικαταθλιπτικού· και το ίδιο λένε εκείνοι που χρησιμοποιούν Prozac, Ritalin, Botox, Propecia, Xenical, στεροειδή αναβολικά, αισθητική χειρουργική, θεραπεία ορμονικής υποκατάστασης, ακόμα και χειρουργική αλλαγής φύλου.
Και καθώς οι άνθρωποι προχωρούν σε δραματικές αλλαγές, μεταβάλλοντας την προσωπικότητά τους με ψυχενεργά φάρμακα και το σώμα τους με το χειρουργικό νυστέρι, περιγράφουν τη μεταμόρφωσή τους ως μια διαδικασία μετατροπής σε αυτό που πραγματικά είναι. Μόνο χρησιμοποιώντας αναβολικά, γράφει ο μποντιμπίλντερ Σάμουελ Φάσελ, «έγινα εξωτερικά όπως αισθανόμουν εσωτερικά». Με τη χειρουργική «επαναπροσδιορισμού φύλου», γράφει η Τζαν Μόρις, «απέκτησα επιτέλους ταυτότητα». Αν ο Νίτσε ζούσε σήμερα, θα διαφήμιζε αντικαταθλιπτικά της φαρμακευτικής εταιρείας Pfizer.

Το ιδεώδες της αυθεντικότητας

Παρότι είναι παράδοξο να ακούς να συνδέουν την αυτο–μεταμόρφωση με την αυθεντικότητα, οι περιγραφές αυτές δεν είναι τόσο παράλογες όσο αρχικά φαίνονται. Το ιδεώδες της αυθεντικότητας έχει βαθιές ρίζες στη δυτική σκέψη. Πολλοί άνθρωποι της όψιμης νεοτερικότητας δεν αναζητούν πλέον να βρουν το νόημα της ζωής απευθυνόμενοι στον Θεό, στην αλήθεια ή σε όποιο άλλο εξωτερικό ηθικό πλαίσιο. Αντίθετα, προσδοκούν να το βρούν κοιτάζοντας μέσα στον εαυτό

τους.
Το να είναι κανείς σε επαφή με τα βαθύτερα συναισθήματα, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες του, θεωρείται τώρα απαραίτητη προϋπόθεση για μια γεμάτη ανθρώπινη ζωή. Η γλώσσα της αυθεντικότητας έχει γίνει ένας φυσικός τρόπος έκφρασης των προσδοκιών, της ψυχοπαθολογίας, ακόμα και της προσωπικής μεταμόρφωσης.
Το καινούργιο είναι η εμπλοκή των γιατρών στην εκπλήρωση της επιθυμίας για αυτο–μεταμόρφωση. Τι τελευταίες δεκαετίες οι γιατροί προσφέρουν με μεγαλύτερη προθυμία σωματικές θεραπείες για την επίλυση ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων. Δίνουν συνθετική αυξητική ορμόνη σε κοντά αγόρια για να εξουδετερώσουν το στίγμα του χαμηλού αναστήματος. Κάνουν ρινοπλαστική για να εξουδετερώσουν το στίγμα της «εβραϊκής» ή της «νέγρικης» μύτης· και χορηγούν Propesia σε μεσήλικες άντρες για να εξουδετερώσουν το στίγμα της φαλάκρας. Τώρα που η τόνωση της ψυχολογικής ευμάρειας θεωρείται από πολλούς ως θεμιτός στόχος της ιατρικής, το φάσμα των δυνητικά θεραπεύσιμων από την ιατρική ενοχλημάτων έχει διευρυνθεί πάρα πολύ.

«Πολιτιστική συνενοχή»

Αποτελεί πρόβλημα η επιτυχία αυτών των τεχνολογιών; Σε πολλές περιπτώσεις, όχι. Μερικά από αυτά τα φάρμακα και τις τεχνικές ανακουφίζουν κάποια από τα πιο οδυνηρά είδη ανθρώπινης δυστυχίας. Για κάθε άτομο που παίρνει αντικαταθλιπτικά για να αισθανθεί «καλύτερα από καλά», υπάρχει ένα άλλο που παίρνει το ίδιο φάρμακο για να αντιμετωπίσει μια κατάθλιψη που απειλεί τη ζωή του. Και αν μια επέμβαση αλλαγής φύλου απαλλάσσει πραγματικά έναν άνθρωπο από έντονη ψυχική οδύνη, τότε το ζήτημα του αν έτσι θεραπεύεται μια πραγματική αρρώστια, δεν έχει νόημα.
Είναι ωστόσο δύσκολο να μην ανησυχήσεις με όλη αυτή την ιατρικώς επιβοηθούμενη μεταμόρφωση. Ενας λόγος ανησυχίας είναι αυτό που η φιλόσοφος Μάργκαρετ Ολίβια Λιτλ αποκαλεί «πολιτιστική συνενοχή». Οσο δύσκολο κι αν είναι να καταδικάσει κανείς τα άτομα που παίρνουν φάρμακα ή μπαίνουν στο χειρουργείο για να μεταμορφωθούν, οι διαδικασίες αυτές, σε κοινωνικό επίπεδο, απλώς εδραιώνουν τα προβλήματα που υποτίθεται ότι διορθώνουν. Οσο περισσότεροι Ασιάτες καταφεύγουν στην πλαστική χειρουργική για να φαίνονται πιο ευρωπαϊκά τα μάτια τους, τόσο περισσότερο ενισχύεται η κοινωνική προκατάληψη που λέει ότι τα «σχιστά» ασιατικά μάτια είναι μειονέκτημα. Το ίδιο ισχύει για την προτίμηση στο ανοιχτόχρωμο δέρμα, το πλούσιο στήθος, τη λεπτή μύτη ή την αστραφτερή προσωπικότητα.
Την ανησυχία αυτή ενισχύουν οι πιέσεις της αγοράς. Για αρκετά χρόνια τώρα, τα αντικαταθλιπτικά είναι η πιο επικερδής κατηγορία φαρμάκων στις ΗΠΑ και μία από τις πιο επικερδείς στη δυτική Ευρώπη. Ομως, τα αντικαταθλιπτικά δεν καταναλώνονται μόνο για να αντιμετωπιστεί η σοβαρή κλινική κατάθλιψη. Χρησιμοποιούνται επίσης ευρύτατα για να αντιμετωπιστούν η «διαταραχή

κοινωνικού άγχους», το μετατραυματικό στρες, η ιδεοψυχαναγκαστική νεύρωση, οι διατροφικές διαταραχές, το προεμμηνοροϊκό σύνδρομο. Πολλές από αυτές τις διαταραχές θεωρούνταν κάποτε σπάνιες ή και ανύπαρκτες. Ωστόσο, από τη στιγμή που μια φαρμακευτική εταιρεία αναπτύξει μια θεραπευτική αγωγή για μια ψυχιατρική διαταραχή, αποκτά οικονομικό συμφέρον να διαγιγνώσκουν οι γιατροί τη διαταραχή αυτή όσο γίνεται συχνότερα. Αυτό μπορεί να σημαίνει τη μετατροπή μιας κατάστασης που κάποτε θεωρούνταν φυσιολογική παραλλαγή της ανθρώπινης συμπεριφοράς –να είσαι ντροπαλός, τελειομανής ή απαισιόδοξος– σε ψυχιατρικό πρόβλημα. Οσο περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι έχουν μια διαταραχή που επιδέχεται φαρμακευτική αγωγή, τόσο περισσότερα φάρμακα θα πουλήσουν οι εταιρείες.

Επικίνδυνες συνέπειες

Τα αποτελέσματα δεν είναι πάντα καλοήθη. Τη δεκαετία του ’90, στις ΗΠΑ, η Wyeth–Ayerst προώθησε επιθετικά τον συνδυασμό φαρμάκων αδυνατίσματος Fen–Phen. Οταν όμως το Fen–Phesυνδέθηκε με την πνευμονική υπέρταση και την καρδιακή ανεπάρκεια, η εταιρεία βρέθηκε αντιμέτωπη με μια από τις μεγαλύτερες αγωγές αποζημίωσης στην αμερικανική ιστορία. Τις δεκαετίες του ’60 και του ’70, η θεραπεία ορμονικής υποκατάστασης είχε εξυμνηθεί ως θεραπεία αντιγήρανσης. Το βιβλίο με τα επιχειρήματα υπέρ των οιστρογόνων που έγραψε ο γυναικολόγος Ρόμπερτ Ουίλσον (Feminine for Ever) πουλησε 100.000 αντίτυπα τους πρώτους έξι μήνες και μεταφράστηκε σε 17 χώρες. Ωστόσο, τον Ιούλιο του 2002, η μεγαλύτερη έρευνα που είχε γίνει ποτέ για την ορμονική υποκατάταση χρειάστηκε να διακοπεί πρόωρα γιατί αποδείχτηκε επικίνδυνη. Οι γυναίκες που έκαναν αγωγή ορμονικής υποκατάστασης είχαν περισσότερα περιστατικά στεφανιαίας νόσου, περισσότερα εγκεφαλικά, περισσότερες πνευμονικές εμβολές και περισσότερα περιστατικά καρκίνου του μαστού από εκείνες που δεν έκαναν.
Τώρα βλέπουμε μια παρόμοια αλλαγή γνώμης σε σχέση με τα αντικαταθλιπτικά. Επί χρόνια τα αντικαταθλιπτικά SSRI (επιλεκτικοί αναστολείς επαναπρόσληψης σεροτονίνης) ήταν μια εξαιρετικά επικερδής κατηγορία φαρμάκων, γιατί συνταγογραφούνταν για πολλές διαταραχές και ενοχλήματα πέρα από τη μείζονα κατάθλιψη. Πρόσφατα, ωστόσο, οι υγειονομικές αρχές στη Βρετανία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ προειδοποίησαν γιατρούς και ασθενείς ότι, σε μερικές περιπτώσεις, τα αντικαταθλιπτικά μπορεί να συνδέονται με αυξημένο κίνδυνο αυτοκτονίας.
Η μεγαλύτερη ανησυχία, ίσως, γύρω από τις τεχνικές σωματικής και ψυχικής βελτίωσης είναι αυτό που ο πολιτικός θεωρητικός Μάικλ Σάντελ αποκαλεί «η τάση για έλεγχο και υπεροχή». Ο Σάντελ ανησυχεί λιγότερο για τις πιθανές συνέπειες των τεχνικών βελτίωσης και περισσότερο για την κοινωνική εμμονή που αντανακλούν –μια εμμονή που βλέπει τον κόσμο σαν κάτι που πρέπει συνεχώς να ελέγχουμε και να χειραγωγούμε. Οταν, λόγου χάρη, κάποιοι άνθρωποι κατηγορούν τη γενετική μηχανική ότι «παίζει τον Θεό», τουλάχιστον μερικοί από αυτούς αντιτίθενται στην

έλλειψη ταπεινοφροσύνης που εκφράζει αυτή η εμμονή – την αλαζονεία που μας οδηγεί να επενδύουμε τόση εμπιστοσύνη στην ανθρώπινη λογική.
Ισως να μπορούμε να σχεδιάσουμε έναν κόσμο όπου όλοι θα έχουμε πρόσβαση σε φάρμακα ευεξίας και στην αισθητική χειρουργική, όπου οι αθλητές θα έχουν όλοι πρόσβαση σε ασφαλή φάρμακα μεγιστοποίησης της απόδοσής τους, όπου θα μπορούμε όλοι να επιλέγουμε και να χειριζόμαστε με ασφάλεια τα γενετικά χαρακτηριστικά των παιδιών μας και όπου θα μπορούμε να τρώμε βιομηχανικής παραγωγής κοτόπουλα και γουρούνια, γενετικά τροποποιημένα ώστε να μην πονάνε. Πολλοί από μας, ωστόσο, θα είχαμε αντιρήσεις γι' αυτόν τον κόσμο, όχι επειδή θα ήταν άδικος ή επειδή, αντίθετα, θα οδηγούσε σε έναν κόσμο με περισσότερη αδικία και πόνο, αλλά λόγω της έκτασης στην οποία αυτός ο κόσμος θα ήταν προκατασκευασμένος και προκαθορισμένος. Θα αντιστεκόμασταν στην ιδέα ότι ολόκληρος ο κόσμος υπάρχει για να χειραγωγείται για ανθρώπινους σκοπούς.

(*) Ο Καρλ Ελιοτ είναι ο συγγραφέας του βιβλίου «Better ThaWell: AmericaMedicine Meets the AmericaDream» («Καλύτερα από καλά: Η αμερικανική ιατρική συναντά το αμερικανικό όνειρο»).

(Πηγή: "The Guardian" - "Καθημερινή" 1-8-2004)